

Opzegging - een weerbarstige materie

Op zoek naar een overzicht

Op zoek naar het overzicht

- Opzegging van overeenkomsten van onbepaalde duur
  - De paradigmawisseling van de Hoge Raad
- Rollen van R&B
- R&B: intermezzo over rechtsvinding Hoge Raad
- Overeenkomsten voor een bepaalde duur of resultaat
  - Het uitgangspunt
  - Naar een nieuwe paradigmawisseling?
- Overeenkomsten met opzegbepaling
- Specifieke problemen
- Trukendoos, vragen, conclusies 2

Overeenkomsten van onbepaalde duur (1)

- Het “moeder-arrest” (HR 3 december 1999, NJ 2000/120 (Latour/De Bruijn): “Bij gebreke van een wettelijke of contractuele regeling daaromtrent zal de vraag of de opzegging in een concreet geval het beoogde rechtsgevolg heeft gehad, beantwoord moeten worden aan de hand van de redelijkheid en billijkheid in verband met de omstandigheden van dat geval. Ook indien uit de aard van een specifieke distributieovereenkomst zou volgen dat zij in beginsel zonder meer opzegbaar is, kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de concrete omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts tot beëindiging van de overeenkomst leidt indien een voldoende zwaarwegende grond voor opzegging bestaat.”
- Aanvullende en derogerende werking R&B

Overeenkomsten van onbepaalde duur (2)

- De “dochter” HR 28 oktober 2011, NJ 2012/685 (De Ronde Venen): “Of en, zo ja, onder welke voorwaarden zo'n overeenkomst opzegbaar is, wordt bepaald door de inhoud daarvan en door de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen. Indien, zoals hier, wet en overeenkomst niet voorzien in een regeling van de opzegging, geldt dat de overeenkomst in beginsel opzegbaar is. De eisen van redelijkheid en billijkheid kunnen in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts mogelijk is indien een voldoende zwaarwegende grond voor de opzegging bestaat (HR 3 december 1999, LJN AA3821, NJ 2000/120). Uit diezelfde eisen kan, eveneens in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval, voortvloeien dat een bepaalde opzegtermijn in acht moet worden genomen of dat de opzegging gepaard moet gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding.” (zie ook: HR 14 juni 2013, NJ 2013/341 (Auping))

Overeenkomsten van onbepaalde duur (3)

- HR 15 april 2016, NJ 2016/236 (Gooisch Natuurreservaat):
“In dit verband verdient opmerking dat een voor onbepaalde tijd gesloten duurovereenkomst in beginsel opzegbaar is, ook indien wet en die overeenkomst niet voorzien in een regeling van de opzegging (HR 28 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ9854, NJ 2012/685 en HR 4 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4163, NJ 2013/341). Dit neemt niet weg dat een voor onbepaalde tijd gesloten duurovereenkomst naar de bedoeling van partijen niet-opzegbaar kan zijn, met dien verstande dat de wederpartij van degene die zich op de niet-opzegbaarheid beroept, onder omstandigheden daartegen een beroep kan doen op, kort gezegd, de art. 6:248 lid 2 BW en 6:258 BW.”

Overeenkomsten van onbepaalde duur (4)

- HR 10 juni 2016, NJ 2016/450 (Pensioenfonds/Alcatel-Lucent): “Opzegging is dus in beginsel mogelijk, ongeacht of wet en overeenkomst voorzien in een regeling van de opzegging. (...) Ook als een overeenkomst voorziet in een regeling van de opzegging, kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst in de omstandigheden van het geval in de weg staan aan respectievelijk opzegging, opzegging zonder zwaarwegende grond, opzegging op een bepaald moment, of opzegging zonder aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding.”

Analyse

- Drie basisrollen van de R&B in ons verbintenissenrecht:
  - De vrije werking bij uitleg
  - De aanvullende werking bij en buiten leemte
  - De beperkende werking met of zonder terughoudendheid (HR 24 maart 2017, 2017:494 (Maersk), HR 12 juli 2013, 2013:BZ9145 (VEB/KLM, HR 3 juni 2016, 2016:1061 (IMG))
  - R&B daarbuiten (bijv. 3:13, 2:8)

Rechtsvinding Hoge Raad

- R&B is rechterlijk domein (keuze wetgever)
- Agenda HR, case law
- Rechtsbescherming en rechtsontwikkeling
- 3- en 5-zaken, 81 RO, hof juist of CAG goed, integrale 81 in 5-zaak, geen discussie met CAG, smal arrest
- HR speelt nu en dan een beetje vals (NB: “kennelijk”, “klaarblijkelijk”, “in het middel liggen klachten besloten”)
- *Vgl. vs. zie*, obiter dicta, vooropstellingen

Overeenkomsten voor bepaalde duur of resultaat

- HR 21 oktober 1988, NJ 1990/ 439

(Mondia/Calanda): “Een voor bepaalde tijd gesloten overeenkomst kan, zo tussentijdse opzegbaarheid niet is bedongen, in beginsel niet eenzijdig tussentijds door opzegging worden beëindigd. Weliswaar is niet geheel uitgesloten dat op dit beginsel een uitzondering wordt aangenomen, maar een dergelijke uitzondering kan slechts haar grond vinden in onvoorziene — dat wil zeggen niet in de overeenkomst verdisconteerde — omstandigheden, die niet voor rekening van de opzeggende partij komen en die van zo ernstige aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid instandhouding van de overeenkomst tot het overeengekomen tijdstip niet mag verwachten.”

Overeenkomsten voor bepaalde duur of resultaat

- Vaste jurisprudentie HR 10 augustus 1994, NJ 1994/688 (Aerts/Kneepkens)
- Is dat terecht?
- HR 27 april 2007, 2007:AZ9323: ‘altoos durende en onaflosbare’ erfpacht (ruim 71 are nabij Brienoordbrug) uit 1741 voor fl. 200 per jaar
- Regime van Gooisch Natuurreservaat?
- Bepaald resultaat, *one-off*, afgrenzingsproblemen

Overeenkomsten met opzegbepaling

- Regelend recht, contractsvrijheid
- Derogerende werking
- Instrumenten van Alcatel-Lucent van toepassing?
- Vuistregels: ongelijkheidscompensatie, hoe verder af van jurisprudentie, des te eerder ingrijpen
- Andere gezichtspunten (afhankelijkheid, omschakeling, klanten- of andere vergoeding)

Specifieke probleemgebieden

- De overeenkomst die is geëindigd maar wordt voortgezet
- Omzetting voor onbepaalde duur, nieuwe overeenkomst onder oude voorwaarden of wettelijk regime?
- *Rolling* overeenkomsten voor bepaalde duur (maar 7:940 lid 1)
- Benoemde overeenkomsten (art. 7:408)
- Cumulatie (art. 6:215)
- HR 10 maart 2017, 2017:405 (catering en huur)

Trukendoos

- Opzegging vermommen
- Ontbinding voor de toekomst
- Verhouding met ontbindingsjurisprudentie (HR 4 februari 2000, NJ 2000/562 (Mol/Meijer): “Indien zich niet het geval voordoet dat wegens de bijzondere aard of geringe betekenis van de tekortkoming ontbinding ongerechtvaardigd is, staat het de schuldeiser vrij te kiezen voor ontbinding ook wanneer aan hem een voor de schuldenaar minder bezwaarlijke mogelijkheid van redres ter beschikking staat; voor de werking van de redelijkheid en billijkheid is te dezer zake derhalve slechts een beperkte ruimte opengelaten.”

Trukendoos (2)

- Rechtskeuze
- Wegcontracteren van dwingend recht (Alnati)
- Is R&B dwingend recht?
- Art. 6:250
- Partiële rechtskeuze (alleen opzeggingsbepaling naar bijvoorbeeld Engels recht)
- Wenselijk?

Conclusies en vragen

- Opzeggingsrecht is recentelijk stevig gerenoveerd
- Maar is nog niet doordacht en volwassen genoeg
- Hoe meer het onderscheid tussen onbepaalde duur en bepaalde duur wordt losgelaten, des te minder doen zich afgrenzings- en andere problemen voor
- Moeten we nu blij zijn met die oprukkende R&B?